

Monument

Vandekerckhove

Archeologische prospectie
WAARSCHOOT NIEUWSTRAAT
(prov. Oost-Vlaanderen)

In het kader van de aanleg van een nieuwe parking ten westen van de Nieuwstraat te Waarschoot (provincie Oost-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 17 en 18 december 2012 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de gemeente Waarschoot. De locatie in het historische middeleeuwse centrum van Waarschoot, vlakbij de kerk, schept een hoge archeologische verwachting. Op het terrein werden 6 proefsleuven aangelegd.

De oudste sporen kunnen tussen de 16de en de 18de eeuw gedateerd worden. Het gaat hierbij om drie vermoedelijke perceelsgrachten en verschillende afvalkuilen. Deze sporen zijn echter niet van dien aard dat ze in bij een vervolgonderzoek meer informatie zouden verschaffen omtrent de ontstaansgeschiedenis van Waarschoot. Sporen van inhumaties werden tijdens het proefsleuvenonderzoek nergens waargenomen. Hieruit kan worden besloten dat het kerkhof van de Sint-Ghislenuskerk zich buiten het onderzoeksgebied bevindt.

WAARSCHOOT NIEUWSTRAAT

BASISRAPPORT

D/2013/12.811/ 05

BRADT Tomas, HAESEBEYT Stefanie

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

WAARSCHOOT NIEUWSTRAAT (prov. OOST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Tomas BRADT, Stefanie HAESEBEYT
Redactie: Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2013/05

Afbeelding op schutblad: Algemeen overzicht op de site.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐		Prospectie ☒	
Vergunningsnummer: 2012/494			
Datum aanvraag: 20/11/2012			
Naam aanvrager: BRADT Tomas			
Naam site: Waarschoot, Nieuwstraat			
Naam aanvrager metaaldetectie: BRADT Tomas			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2012/494 (2)			
Opdrachtgever:		Gemeente Waarschoot	
		Dorp 1	
		9950 Waarschoot	
Uitvoerder:		Monument Vandekerckhove nv	
		Oostrozebekestraat 54	
		8770 Ingelmunster	
Bevoegde Vlaamse overheid:		Stani Vandecatsye (erfgoedconsulent Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen)	
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:		/	
Projectleider:		Bert Acke	
Leidinggevend archeoloog:		Tomas Bradt	
Archeologisch team:		Maarten Bracke , Stefanie Haesebeyt	
Plannen:		Tina Bruyninckx	
Conservatie:		Ansje Cools	
Materiaaltekeningen:		/	
Start veldwerk:		17/12/2012	
Einde veldwerk:		18/12/2012	
Wetenschappelijke begeleiding:		/	
Projectcode:		WANI12	
Provincie:		Oost-Vlaanderen	
Gemeente:		Waarschoot	
Deelgemeente:		/	
Plaats:		Nieuwstraat	
Lambertcoördinaten:		X: 96695,2392, Y: 204927,2596; X: 96684,7802, Y: 204982,4736; X: 96756,5657, Y: 204983,4718; X: 96759,2032, Y: 204963,6063	
Kadastrale gegevens:		Waarschoot, Afdeling 1, Sectie E, Perceel 407n	
Beheer opgravingsdata:		Monument Vandekerckhove nv	
		Oostrozebekestraat 54	
		8770 Ingelmunster	
Beheer vondsten:		Gemeente Waarschoot	
		Dorp 1	
		9950 Waarschoot	
Titel:		Archeologische prospectie Waarschoot Nieuwstraat (prov. Oost-Vlaanderen). Basisrapport.	
Rapportnummer:		2013/05	
Contact:		info@monument.be; T: +32 51 31 60 80	

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	10
3.3. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT.....	11
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	13
4.1. WAARSCHOOT	13
4.1.1. Historische informatie	13
4.1.2. Archeologische informatie.....	15
4.2. NIEUWSTRAAT	16
4.2.1. Historische en archeologische informatie.....	16
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	19
5.1. ALGEMEEN.....	19
5.1.1. Vraagstelling.....	19
5.2. BESCHRIJVING	20
5.2.1. Voorbereiding.....	20
5.2.2. Veldwerk.....	20
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	21
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	23
6.1. STRATIGRAFIE.....	23
6.2. RESULTATEN	27
6.2.1. Sleuf 1.....	27
6.2.2. Sleuf 2.....	34
6.2.3. Sleuf 3.....	40
6.2.4. Sleuf 4.....	44
6.2.5. Sleuf 5.....	48
6.2.6. Sleuf 6.....	53
6.2.7. Kijkvenster 1.....	56
6.2.8. Kijkvenster 2.....	59
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN	61
7.1. KERAMIEK	61
7.1.1. Volle middeleeuwen	61
7.1.2. Postmiddeleeuwen (16 ^{de} – 18 ^{de} eeuw)	61
7.1.3. Recent (19 ^{de} -20 ^{ste} eeuw).....	61

7.2. METAAL.....	66
7.3. GLAS.....	69
7.4. BOUWMATERIAAL.....	72
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	73
9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	77
10. SYNTHESE.....	79
11. LITERATUUR	81
12. BIJLAGEN	83

2. INLEIDING

In het kader van de aanleg van een nieuwe parking ten westen van de Nieuwstraat te Waarschoot (provincie Oost-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 17 en 18 december 2012 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de gemeente Waarschoot. Aangezien de aanleg van de parking gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven, teneinde te vermijden dat waardevol archeologisch onderzoek ongedocumenteerd verloren zou gaan. De locatie in het historische middeleeuwse centrum van Waarschoot, vlakbij de kerk, schept immers een hoge archeologische verwachting. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Dirk Engels en collega's (gemeente Waarschoot), Stani Vandecatsye (Onroerend Erfgoed), De Waele Gebroeders nv en MeetHet.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

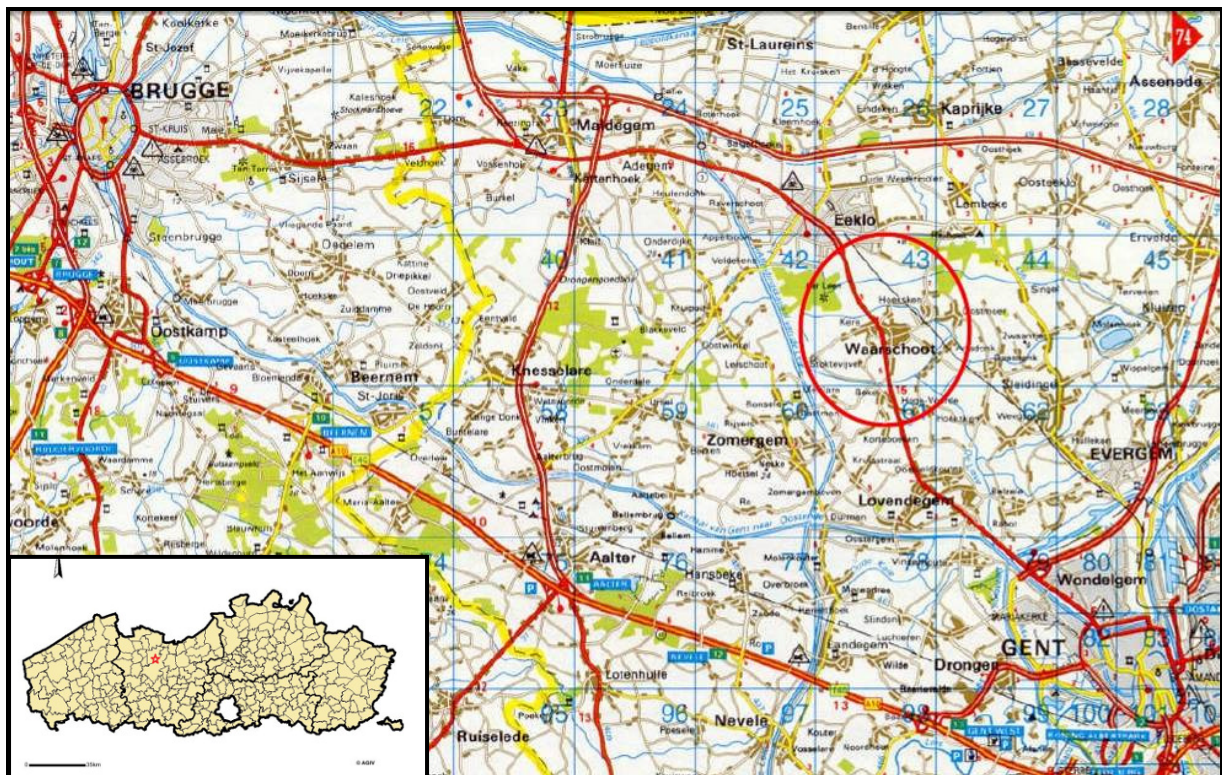
De gemeente Waarschoot situeert zich in de provincie Oost-Vlaanderen op een 15-tal kilometer ten noorden van Gent en grenst:

- in het noorden aan de stad Eeklo en de gemeente Kaprijke
- in het oosten aan de gemeente Evergem
- in het zuiden aan de gemeente Lovendegem
- in het westen aan de gemeente Zomergem.

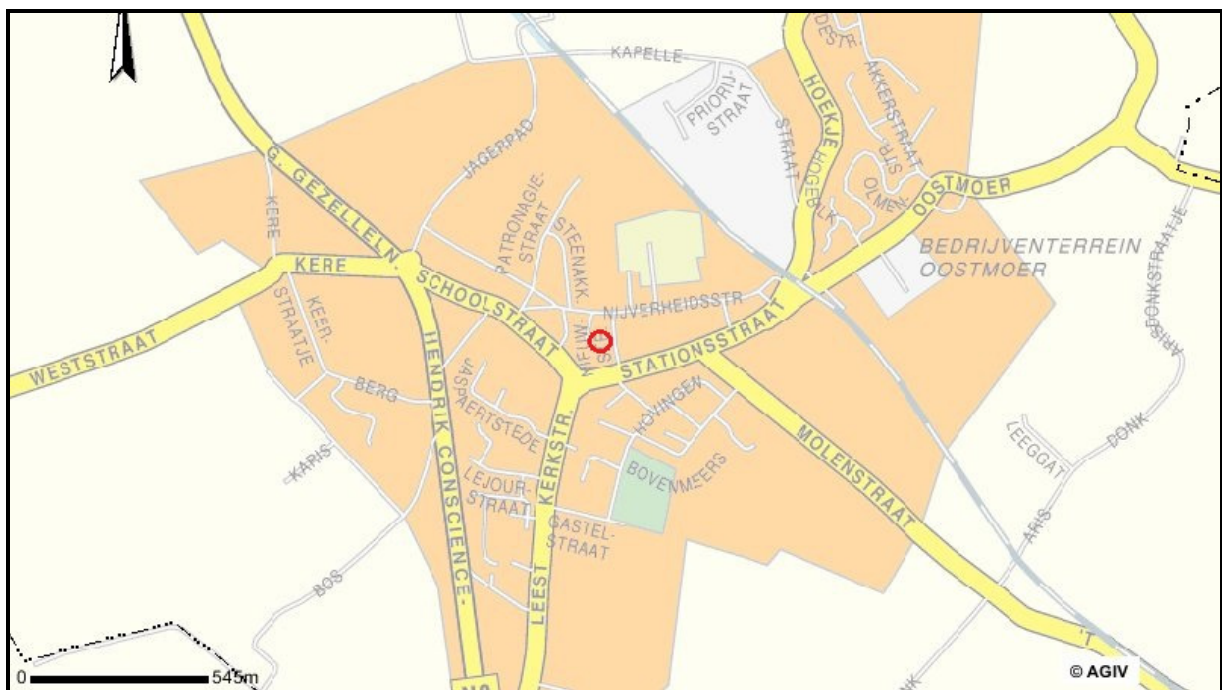
Waarschoot is gelegen in het Oost-Vlaamse Meetjesland en situeert zich tussen het grootstedelijk gebied Gent en het kleinstedelijk gebied Eeklo. Het Meetjesland wordt vooral gekenmerkt door zijn landelijk karakter met als hoofdkern Eeklo. Binnen het Meetjesland worden twee regionale assen onderscheiden: de N44 Maldegem-Aalter en de N9 Maldegem-Gent. Deze twee regionale assen geven enerzijds ten noorden van Eeklo aansluiting op de expresweg Antwerpen-Brugge-Knokke (N49), anderzijds ten zuiden van Aalter op de autosnelweg Brussel-Gent-Oostende (E40). Waarschoot bestaat uit één kern, namelijk Waarschoot-centrum en twee gehuchten, Kere en Beke.¹

Het onderzoeksgebied situeert zich aan de Nieuwstraat, net achter de Sint-Ghislenuskerk. Het terrein wordt momenteel gebruikt als gemeentelijke parking, voordien waren hier de chirolokalen en bijhorend speelterrein gelegen. Het totale oppervlak van het te onderzoeken terrein is ca 2500m². De hoogte van het terrein schommelt tussen +8.70m TAW en +8.90m TAW.

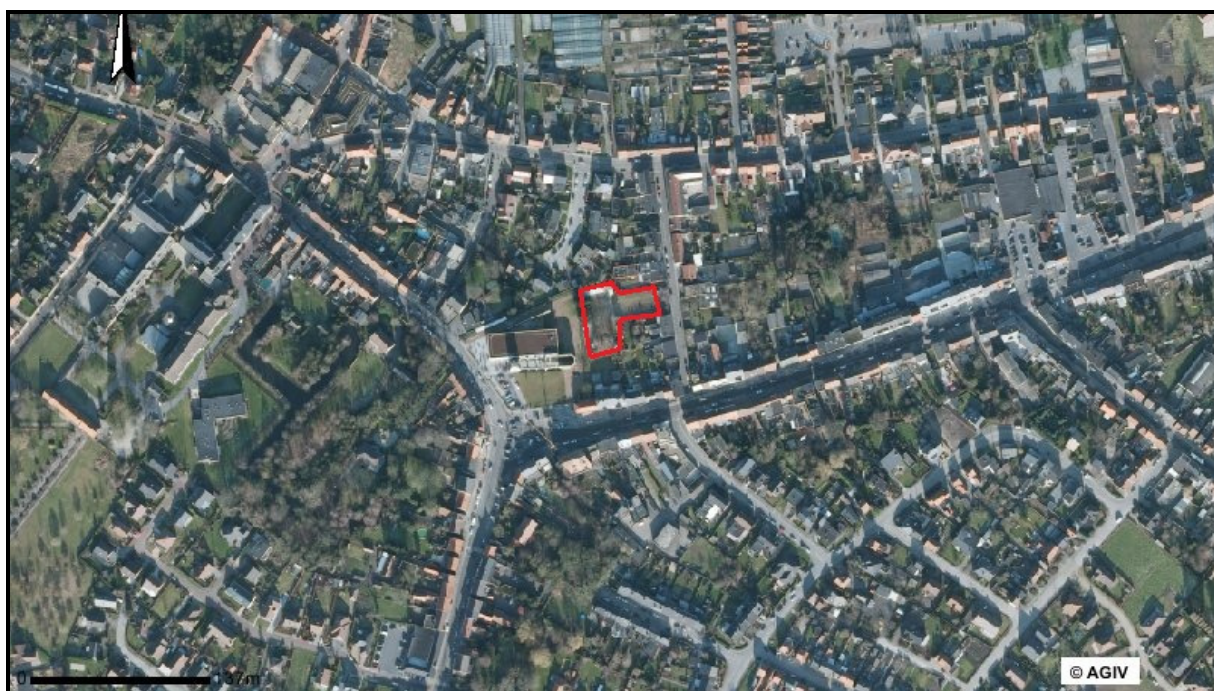
¹ GRS-Waarschoot-Tekst-def%20versie.pdf, p. 1.

Figuur 1: Algemene situering van de gemeente Waarschoot (in rood omcirkeld) (kaart overgenomen uit: GRS-Waarschoot-Tekst-def%20versie.pdf, p. 2).

Figuur 2: Aanduiding van het onderzoeksgebied op de stratenatlas (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/kleurenortho/#>).

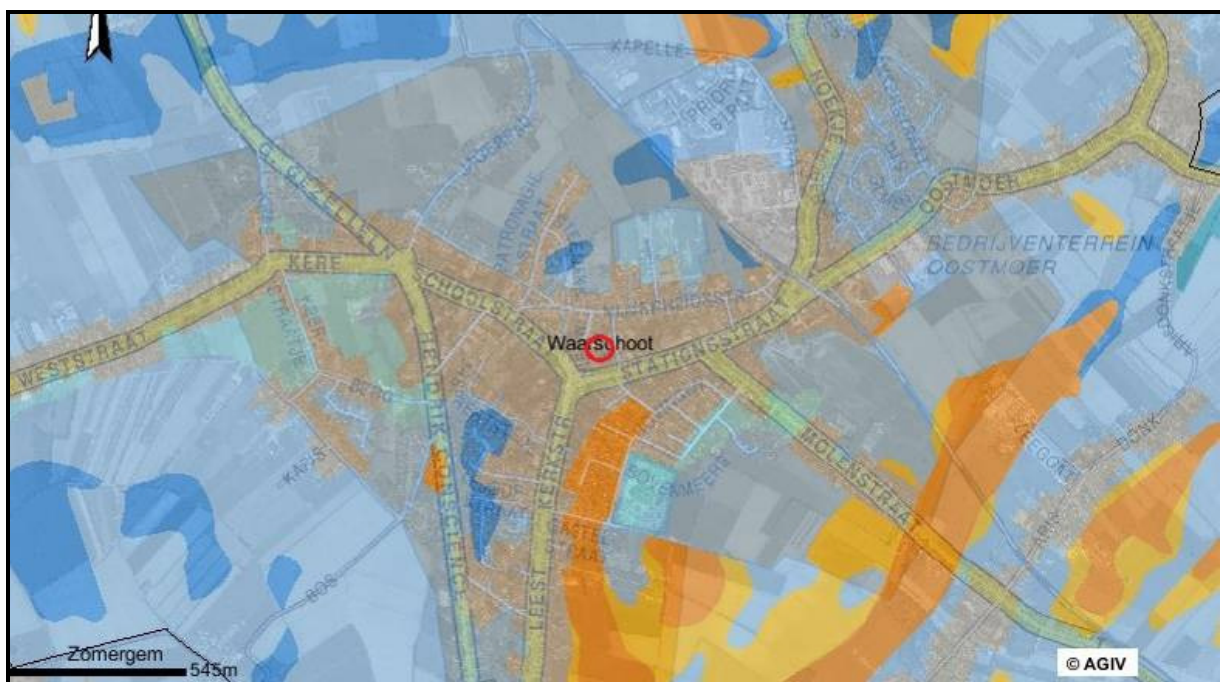

Figuur 3: Luchtfoto van Waarschoot met daarop het onderzoeksgebied, in het rood omgeven, ten oosten van de Sint-Ghislenuskerk (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be>).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Waarschoot is gelegen in de Vlaamse zandstreek. Het is een nagenoeg vlak gebied met lichte hoogteschommelingen tussen +12 en +7m TAW. Tijdens het Kwartair werd door noordwaarts afwaterende rivieren van het Scheldebekken een erosievallei, de zogenaamde Vlaamse vallei, van 20 tot 30m diep in het tertiaire substraat uitgeschuurd en heropgevuld. Waarschoot ligt gedeeltelijk op de stuifzandrug Maldegem-Stekene. De stuifzandrug bestaat uit zeer droge zandgrond. Daarrond worden matig droge tot matige natte zandgrond aangetroffen. Een uitzondering hierop vormt het gebied rond de Burggravenstroom. Daar bevinden zich lemige gronden. De rest van Waarschoot bestaat uit versnipperde zand-, lemige zand- en licht zandleemgronden.²

De bodemkaart van Vlaanderen geeft aan dat het te onderzoeken terrein gekenmerkt wordt door een matig natte zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon met code Zdc(h). De opbouw van de bodem kenmerkt zich door sterke podzolvorming, waarbij zich soms dikke en harde ijzerconcretielagen gevormd hebben onderaan de podzol en op de moederbodem.³

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische bodemkaart (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>).

² GRS-Waarschoot-Tekst-def%20versie.pdf, pp. 48-50.

³ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>

3.3. Archeologische context

Het projectgebied bevindt zich in de middeleeuwse ontstaanskern van Waarschoot. De onmiddellijke nabijheid van de resten van de 13de-eeuwse Sint-Ghislenuskerk geven de locatie een zeer hoog archeologisch potentieel naar vroege occupatieresten toe en mogelijk naar menselijke inhumaties. Op basis van de luchtfotografische gegevens lijken de gronden in de voorbije 20 jaar grotendeels gespaard gebleven van bebouwing.

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Waarschoot

4.1.1. Historische informatie

Waarschoot is ontstaan op een gaffelvormige schoot, een beboste hoek zand uitspringend boven een moerassige omgeving. Op die schoot ontstond de dorpskern en op het centrale punt bouwde men later de kerk. Voor de rest lag Waarschoot totaal ingesloten door grote moerasgebieden en bossen: in het westen aansluitend bij Eeklo (de Westmoer, het latere Leen) en in het oosten de Oostmoer (nog steeds bestaande straat- en wijknaam). Eén derde van het grondgebied bleef de gehele middeleeuwen door overdekt met bossen, wat meebracht dat de eerste dorpsgemeenschap zeer geïsoleerd was van de omringende dorpen. De benaming is afgeleid van het Frankische *wardo* (wacht, hoede) + het Germaanse *skauta* (beboste hoek zandgrond uitspringend in moerassig terrein). Dit verwijst naar een Merovingische of Karolingische nederzetting waarvan weliswaar nog nergens te Waarschoot archeologische resten van zijn teruggevonden.

De eerste vermelding van de naam verschijnt pas in een oorkonde van 1244 waarin de bisschop van Doornik, Walter van Marvis, de parochie "Warscot" opricht samen met "Woustwincle" het huidige Oostwinkel, afgescheurd van Zomergem. Vermoedelijk lag het massale vercijnzen van woeste gronden door de graven van Vlaanderen in de 13de eeuw aan de basis hiervan. Verschillende Gentse patriciërs en caritatieve instellingen zoals het Sint-Elisabethbegijnhof of het Wenemaershospitaal verwierven er gronden en richtten grote pachthoven op zoals het nog bestaande Goed ter Beke of Wenemaersgoed, het Grote Goed te Voorde, te Brakel of Breebroek. Deze 13de-eeuwse ontginningen hebben het landschap aanzienlijk gewijzigd.

Administratief en fiscaal was Waarschoot tijdens het ancien régime afhankelijk van twee heerlijkheden: het Ambacht Zomergem binnen de kasselrij van de Oudburg van Gent (van 1237 tot 1563) en nadien het Ambacht Waarschoot (samen met Oostwinkel en Ronsele) en de Keure van Sleidinge-Waarschoot-Lovendegem (sinds 1248). Ronsele splitste zich af in 1788. Het Ambacht Waarschoot-Oostwinkel bleef een zuiver grafelijk domein met een eigen schepenbank, vierschaar, baljuw en amaan. Binnen deze heerlijkheden waren nog verschillende enclaves van onder meer de heerlijkheden Nieuwenhove, Vinderhoute en Zomergem.

Op kerkelijk gebied behoorde de parochie tot 1559 tot het bisdom Doornik, nadien bisdom Gent, decanaat Evergem. In 1444 werd op initiatief van Simoen Utenhove in de bossen van Waarschoot een priorij van Cisterciënzers opgericht die er tot 1649 een bloeiende gemeenschap hadden. Na de vernielingen door de Calvinisten en de verhuis naar Gent bleef enkel het priorshuis in de Kapellestraat behouden.

Land- en bosbouw en handweefnijverheid vormden tot in 16de eeuw de belangrijkste bron van inkomsten van de gemeente. Getuige hiervan zijn de talrijke boerderijen en nog bestaande zogenaamde "wevershuisjes". De aanleg van de spoorlijn Gent-Eeklo in 1859-61 betekende de ontsluiting van het gebied en valt samen met de eerste mechanische weefateliers gevolgd door verschillende textielfabrieken.

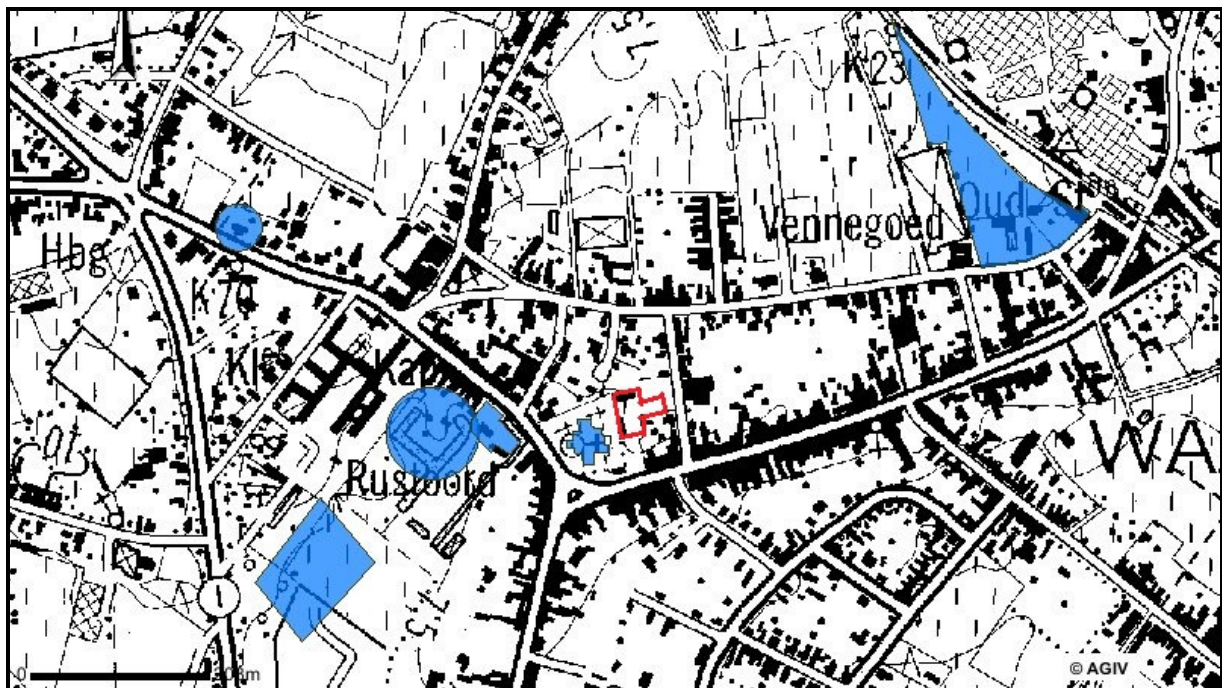
In het noorden van de gemeente bleef nog ongeveer 154ha bos bewaard. De Stuiverbossen (75ha) maken sinds 1973 deel uit van het Provinciaal Domein "Het Leen" dat zich ook uitstrekt over Eeklo en Oostwinkel.⁴

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21327>

4.1.2. Archeologische informatie

Er is nog maar weinig archeologisch opgegraven te Waarschoot. Enkel de Sint-Ghislenuskerk werd in 2004-2005 onderworpen aan een uitgebreid archeologisch onderzoek. Daarbij werden heel wat nieuwe inzichten bekomen omtrent de bouwgeschiedenis van deze in oorsprong midden 13de-eeuwse kerk; ook werden er tijdens dit onderzoek onder andere twee goed bewaarde beschilderde grafkelders ontdekt.⁵

De ander blauwe zones die te zien zijn op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris)-kaart (zie figuur 5) zijn bij gebrek aan grondig archeologisch onderzoek eerder onzeker. Op de driehoekige zone in het noordoosten zou in de 13de eeuw een omwalde hoeve gestaan hebben, die in de 17de eeuw omgebouwd zou zijn tot een kasteel (al dan niet bewoond door de Tempeliers?). De ronde blauwe zone ten westen van de kerk, betreft een site met walgracht. De andere blauwe zones geven maar weinig extra informatie omtrent het archeologische verleden van Waarschoot.

Figuur 5: Uittreksel van de Centrale Archeologische Inventaris, met daarop in het blauw de min of meer archeologisch gekende sites in het centrum van Waarschoot en in het rood het huidige onderzoeksgebied (© <http://cai.erfgoed.net>).

⁵ Acke B., 2006, Waarschoot. Sint-Ghislenuskerk: eindverslag van het archeologisch en bouwhistorisch onderzoek, in: Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen, pp. 186-191.

4.2. Nieuwstraat

4.2.1. Historische en archeologische informatie

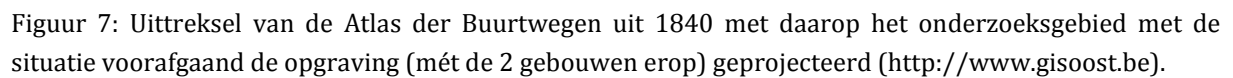
Voorafgaand aan het archeologisch proefsleuvenonderzoek werd in het BVS gevraagd om alle historische gekende kaarten van Waarschoot te bekijken, ten einde zicht te hebben om de uitgestrektheid van het kerkhof en of dit zich al dan niet binnen het onderzoeksgebied bevindt.

Tot net voor de opgraving stonden er twee recente gebouwen op het opgravingsterrein: een oost-west georiënteerd gebouw helemaal in het noordwesten en een noord-zuid georiënteerd helemaal in het zuidwesten. Deze situatie werd geprojecteerd op een uittreksel van de Atlas der Buurtwegen uit 1840. Daarop zijn verder nog enkele noord-zuid en oost-west georiënteerde perceelsgrachten te zien.

Op basis van de historische kaarten (de Ferrariskaart uit 1777 en de Atlas der Buurtwegen uit 1840) kan geconcludeerd worden dat er geen aanwijzingen zijn dat het kerkhof zich binnen het opgravinggebied zou bevinden. De westelijke perceelsgrens die ook de westelijke grens van het onderzoeksgebied is, zou volgens deze kaarten tevens de meest oostelijke grens van het kerkhof geweest zijn.

Figuur 6: Uittreksel van de Ferrariskaart uit 1777. Hierop zijn te oosten van de kerk twee parallelle oostwest georiënteerde gebouwen te zien met ten oosten ervan vier vierkante tuinpercelen (<http://www.ngi.be>).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Het proefsleuvenonderzoek moet volgens de Bijzondere Voorwaarden antwoord geven op volgende vragen:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes
- Zijn er inhumaties aanwezig en wat is hun vermoedelijke densiteit in deze zone?
- Op welke diepte bevinden de archeologische niveaus/sporen zich en worden deze bedreigd door de geplande werken?
- Worden de historisch/cartografische gegevens bevestigd door de resultaten uit het vooronderzoek? Welke nieuwe of bijkomende inzichten levert het archeologisch vooronderzoek op?⁶

⁶ Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Waarschoot, Parking Centrum, pp. 4-5.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Drie weken voor de start van de werken werd een overlegvergadering tussen de betrokken partijen georganiseerd. Naast afspraken omtrent het verloop en de start van het veldwerk, werden ook de resultaten van onderzoek van het historisch kaartmateriaal met betrekking tot de exacte locatie van het kerkhof ten opzichte van het onderzoeksgebied, voorgelegd, alsook een sleuvenplan.

5.2.2. Veldwerk

Er werden in totaal 6 sleuven over het terrein gegraven, allen in oostwestelijke richting. Deze werden zo dicht mogelijk bij de westelijke perceelsgrens gegraven teneinde te achterhalen of er zich in die zone eventueel begravingen van het kerkhof zouden bevinden.

De totale oppervlakte van het terrein was 2500m², hiervan werd er 370m² onderzocht door middel van proefsleuven en 58m² door middel van kijkvensters. Dit komt neer op 17% van het terrein.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 2m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven, waarna de sporen digitaal werden opgemeten door een landmeter. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op de interpretatie en de diepte van de sporen. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werd in elke sleuf ook minstens één wandprofiel schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werden geen bulkmonsters noch pollenmonsters of andere stalen genomen, gezien de sporen zich hier niet toe leenden. Een landmeter-topograaf stond in voor het georefereren van het terrein, het inmeten van de omstrekk van de opgravingsvlakken en het aangebrachte meetsysteem, en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW).

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code WANI12 (WAarschoot – Nieuwstraat 2012) gebruikt.

De spoorbeschrijvingen, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

Figuur 8: Het onderzoeksgebied net voor de start het onderzoek, gezien vanuit het oosten, met op de achtergrond de Sint-Ghislenuskerk.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

6.1. Stratigrafie

In het westelijke deel van de site kwam de zandige moederbodem tussen 1m en 90cm diepte tevoorschijn. In de oostelijke delen van sleuven 4 en 5 kwam deze al op 70cm onder het maaiveld aan het licht.

Overall was er sprake van een ophoging van kiezels en steengruis, aangebracht bij de aanleg van de huidige parking. In de westelijke delen van de sleuven was deze recente parkingfundering 20 tot 40cm dik. In het oosten was dit zelfs 40 tot 50cm dik, daar was trouwens een groot deel van de ploeglaag reeds weg gegraven. Op sommige plaatsen in de westelijke zone was duidelijk de geotextiel (zie profiel 3) te zien die deze funderinglaag met de originele ondergrond begrensd. Men heeft dus in het recente verleden geprobeerd om deze zone met behulp van kiezels en steengruis te nivelleren om deze parkingrijp te maken.

Op profiel 1 in sleuf 1 is boven de moederbodem een vrij compact donkerbruingrijs pakket te zien, dat als originele podzol kan beschouwd worden. Erboven lijkt zich een soort van donkerbruin ophogingspakket te bevinden met daarin redelijk wat wortelresten.

In profielen 2, 3, 4 en 5 is tussen de gele zandige moederbodem een duidelijke harde grillige oranjebruine roestlaag zichtbaar; in het uiterste westen van sleuf 3 manifesteerde deze roestlaag in een heuse ijzerzandsteenvorming. De donkergrijze pakketten erboven wijzen opnieuw op een zekere podzolvorming. Enkel op profiel 3 is er onder de geotextiel nog een stukje van een gelijkaardig donkerbruin pakket te zien zoals in profiel 1. Van profielen 4 en 5 is dus een groot deel van de originele bovenste bodemopbouw weg.

Op profiel 6 in sleuf 6 vertonen de lagen boven de moederbodem heel wat verstoringen; deze waren vaak tot in de moederbodem gegraven. De overgang met de moederbodem lijkt iets te scherp; het kan zijn dat er reeds een stukje van afgegraven was.

Figuur 9: Profiel 1 (noordprofiel) in sleuf 1.

Figuur 10: Profiel 2 (noordprofiel) in sleuf 2.

Figuur 11: Profiel 3 (zuidprofiel) in sleuf 3.

Figuur 12: Profiel 4 (noordprofiel) in sleuf 4.

Figuur 13: Profiel 5 (noordprofiel) in sleuf 5. Merk links een natuurlijk spoor in de moederbodem op.

Figuur 14: Profiel 6 (noordprofiel) in sleuf 6.

6.2. Resultaten⁷

6.2.1. Sleuf 1

Deze sleuf was ongeveer 20m lang. In het westelijke begin werd iets dieper gegraven (tot +7,49m TAW) aangezien er zich daar direct een gracht bevond en getracht werd om de moederbodem te bereiken. De rest van de sleuf werd uitgegraven tot op een diepte die schommelde tussen +7,95m TAW en +7,75m TAW.

S1 vormt samen met S5 een noord-zuid gracht met een donkerbruine zandige vulling. Pal in het midden van deze circa 3m brede gracht bevindt zich een 20cm brede bakstenen muur (S2); deze muur is opgebouwd uit rode baksteen en overdekt met witte kalkmortel. De mortel was een harde witte kalkmortel. De bakstenen hadden een formaat van 19,0 x 10,0 x 5,5cm.

S7 is opnieuw een noord-zuid donkerbruingrijze gracht, bijna 3m breed. De originele vulling wordt in het zuidoosten verstoord door een recente puinkuil met veel dakpannen in. Net ten oosten ervan is ook een scherp afgelijnde recente verstoring (S8) te zien. Ten westen bevond zich, ook deels in de ploeglaag, een kuil (S5) die vol recent aardewerk en glas zat.

Vervolgens kwam er een vrij ongestoorde zone met gele moederbodem aan het licht waar zich enkele kleine cirkelvormige donkerbruine sporen in aftekenden (S9 tot en met S14). Dit zouden eventueel paalsporen kunnen zijn; na het couperen van enkele kunnen deze sporen echter als natuurlijk (boomwortels opgevuld met podzolgrond) beschouwd worden.

In het oosten van sleuf 1 kwam opnieuw een donkerbruingrijze noord-zuid gracht (S15) aan het licht, ongeveer 2,5m breed. Deze vertoont in het zuidwesten een uitstulping die vermoedelijk als verstoring aanzien kan worden. Ten oosten van deze gracht bevonden zich een vrij groot scherp afgelijnd cirkelvormig spoor (S17) en nog 2 vierkante, aan elkaar vastzittende scherp afgelijnde kleinere sporen (S18).

⁷ Voor situering van de sporen wordt verwezen naar de plannen achteraan het rapport.

Figuur 15: Overzicht op sleuf 1 vanuit het westen.

Figuur 16: Zicht vanuit het oosten op S2 tot en met S5 in sleuf 1.

Figuur 17: Zicht op S6, S7 en S8 in sleuf 1.

Figuur 18: Zicht op zone met verschillende mogelijke paalsporen (S9 tot en met S14) in sleuf 1, die na het zetten van coupes als natuurlijk aanzien kunnen worden.

Figuur 19: Coupe op S9 in sleuf 1: een natuurlijk spoor.

Figuur 20: Coupe op S11 in sleuf 1: een natuurlijk spoor.

Figuur 21: Coupe op S13 in sleuf 1: een natuurlijk spoor.

Figuur 22: Zicht op het oostelijk deel van sleuf 1 met S15, S16 en S17.

6.2.2. *Sleuf 2*

Sleuf 2 was zo'n 22m lang, de TAW-hoogte bleef nagenoeg over gans de sleuf +7,88m. Hier kon zo dicht mogelijk tot tegen de oostelijke perceelsgrens van het kerkhof gegraven worden. Skeletten werden er echter niet aangetroffen, wel enkele natuurlijke (boom)wortelsporen (S18, S19, S21) en toch één mogelijk menselijk gegraven kuil (S20), die een opvallend vlakke onderkant vertoonde. Vervolgens liep de 3m brede gracht S1 in deze sleuf ook verder door.

S22 tot en met S27 waren mogelijke paalsporen, maar na het zetten van enkele coupes kunnen deze sporen allemaal als natuurlijk beschouwd worden. Vrijwel centraal in de sleuf bevond zich het verder verloop van de noord-zuid gracht S7 uit sleuf 1; deze werd hier S28 gedoopt en was nog zo'n 2m breed.

De coupes op S29, S30 en S31 wijzen op een interpretatie als natuurlijke sporen, eerder dan menselijk gegraven (paal)kuilen.

In het uiterste oostelijke einde van sleuf 2 is nog de westelijke rand van een noord-zuid gracht (S37) te zien; deze vormt het verdere verloop van de gracht S15 uit sleuf 1. Ten westen ervan bevonden zich enkele rechthoekige scherp af te lijnen kuilen (S35 en S36) die, gezien de scherpe aflijning en de kleur van hun vulling, als recent bestempeld kunnen worden.

Figuur 23: Het westelijke deel van sleuf 2, met op de voorgrond enkele natuurlijke sporen (S18, S19, S21), 1 menselijke kuil (S20) en het verdere verloop van de 3m brede gracht S1 van sleuf 1.

Figuur 24: Coupe op de mogelijke menselijke kuil S20 (links) met rechts ervan S18, een natuurlijke boomwortelverstoring.

Figuur 25: Zicht op de noord-zuid gracht S28 (verdere verloop van S7 uit sleuf 1) met ten westen ervan enkele natuurlijke (wortel)verstoringen (S22 tot en met S27).

Figuur 26: Coupe op S24 (links) en S27 (rechts) in sleuf 2: twee natuurlijke sporen.

Figuur 27: Coupe op S25 (links) en S26 (rechts) in sleuf 2: twee natuurlijke sporen.

Figuur 28: Coupe op S29 in sleuf 2, een natuurlijk spoor.

Figuur 29: Coupe op S30 (links) en S31 (rechts): 2 natuurlijke boomwortelsporen.

Figuur 30: Het oostelijke deel van sleuf 2, met op de voorgrond de westelijke rand van gracht S37 en enkele recente verstoringen (S35 en S36).

6.2.3. Sleuf 3

Deze sleuf was 23m lang en had centraal een TAW-hoogte van +7,75m. In het westelijke begin van deze sleuf bevond er zich net onder de ploeglaag een zone met harde ijzerzandsteenvorming; ook hier werden geen sporen van skeletten aangetroffen. S38 kan gezien worden als het verdere verloop van S1, maar is in deze sleuf dubbel zo breed (6m) geworden.

Ook in deze sleuf werden enkele potentiële paalsporen aangeduid, die echter na het couperen als natuurlijk kunnen beschouwd worden (S39 tot en met S43).

In het oostelijke einde van sleuf 3 bevond zich een vrij vaag lichtgrijs NNO-ZZW georiënteerd spoor (S44). Gezien de vage kleur en aflijning ervan bestond de mogelijkheid dat het hier om een ouder spoor kon gaan. Om dit verder te onderzoeken werd in deze zone kijkvenster 1 aangelegd.

Figuur 31: Zicht op S38 in sleuf 3.

Figuur 32: Sleuf 3 gezien vanuit het westen met op de voorgrond de zone met ijzerzandsteenvorming en ten oosten ervan S38.

Figuur 33: S28 in sleuf 3 met ten westen en ten oosten ervan enkele natuurlijke sporen.

Figuur 34: Coupe op S41 (links), S42 (in het midden) en S43 (rechts): drie natuurlijke sporen.

Figuur 35: Zicht vanuit het oosten op sleuf 3 met op de voorgrond S44.

6.2.4. *Sleuf 4*

Sleuf 4 was 54m lang en kon tot bijna tegen de Nieuwstraat gegraven worden. De TAW-hoogte steeg naar het oosten toe van +7,80m tot +8,11m.

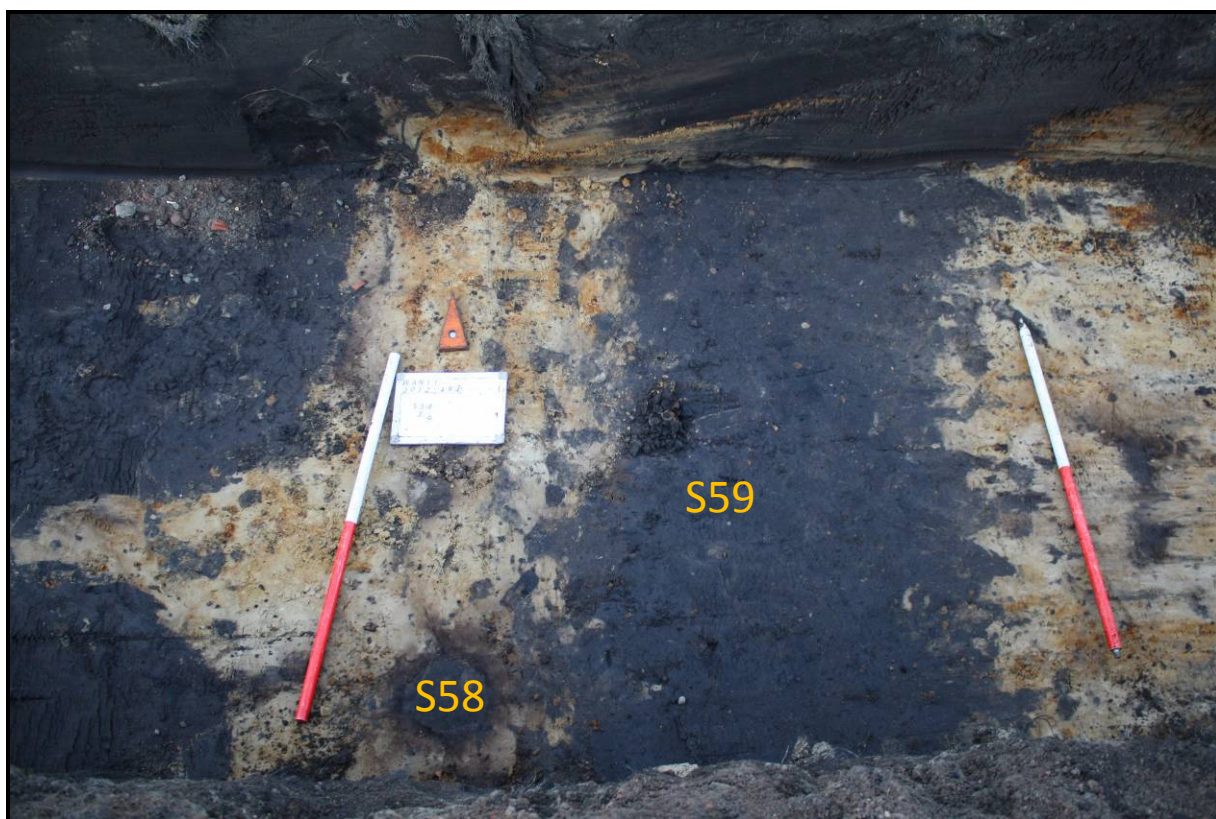
Een zeer recente verstoring van een stinkend (beer)putje verstoorde het westelijke deel van de sleuf. Deze verstoring was deels doorheen de noord-zuid gracht S69 gegraven, het vermoedelijke verdere verloop van S1 in sleuven 1 en 2 en van S38 in sleuf 3. Na een klein stukje moederbodem met daarin ook één recente verstoring (S56) kwam er een 12m brede gracht of depressie (S57) tevoorschijn.

Direct ten oosten ervan bevond zich een 1m brede gracht (S5) die het verdere verloop vormt van S37 uit sleuf 2 en 3 en van S15 uit sleuf 1. Nog verder naar het oosten bevond zich een vrij groot scherp afgelijnd cirkelvormig spoor, dat mogelijk als een zandwinningskuil kan gezien worden. Iets verderop was een 40cm dunne noord-zuid greppel te zien.

De rest van de sporen in sleuf 3 betroffen zeer scherp afgelijnde rechthoekige sporen met een recent aandoende vulling. Het was opvallend dat de sporendichtheid naar het oosten toe sterk verminderde.

Figuur 36: De 12m brede gracht of depressie (S57) in sleuf 4 met op de voorgrond de recente versterking S56.

Figuur 37: S58 (een cirkelvormig natuurlijk spoor) en de 1m brede gracht S59 in sleuf 4.

Figuur 38: S64 in sleuf 4: een groot cirkelvormig scherp afgelijnd spoor: een zandwinningskuil?

Figuur 39: S65 in sleuf 4: een 40cm dunne noord-zuid greppel.

Figuur 40: S67: één van de recent aandoende rechthoekige kuilen/verstoringen in het oostelijke deel van sleuf 4.

6.2.5. Sleuf 5

Deze sleuf was 53 m lang en vertoonde opnieuw naar het oosten toe een stijging van de TAW-hoogte: van +7,87m naar +8,17m.

In het westen bevond zich opnieuw de gracht S69, die vermoedelijk overeenkomt met S1 uit sleuf 1 en 2. Op de zuidoostelijke rand van deze gracht was een zeer recente losse verstoring (S70) te zien. Na een kleine onderbreking van wat moederbodem kwam opnieuw een brede depressie of gracht (S71) tevoorschijn. Deze was in sleuf 5 6m breed; opvallend was de dump van talrijke fragmenten van glazen bolvormige wijnflessen aan de westelijke rand van dit spoor (zie verder).

Ten oosten van deze depressie/gracht was opnieuw een noord-zuid gracht (S72) te zien die vermoedelijk gelinkt kan worden met S28 uit sleuf 2 en 3 en met S7 uit sleuf 1. In sleuf 4 was deze niet zichtbaar en was deze vermoedelijk opgeslokt door de 12m brede depressie/gracht S57. De noord-zuid gerichte gracht S77, komt dan weer overeen met S59 van sleuf 4, met S37 van sleuven 2 en 3 en met S15 van sleuf 1.

Twee kleine cirkelvormige verkleuringen (S78 en S79) kunnen opnieuw als natuurlijke sporen gezien worden. S81 is een noord-zuid greppel die ook in sleuf 4 in de vorm van S65 te zien was. S80 lijkt een bijna 2m brede noord-zuid gracht te zijn, maar deze loopt niet verder door in sleuf 4. S82 en S83 zijn vage lichtgrijze verkleuringen die opnieuw als natuurlijk beschouwd kunnen worden. S84 is dan weer een recente verstoring.

Figuur 41: Zicht op de gracht S69 in sleuf 5 met linksonder de recente verstoring S70.

Figuur 42: Zicht vanuit het westen op S71 in sleuf 5 met op de voorgrond de kuil met de talrijke bolvormige glazen wijnflessen.

Figuur 43: Zicht op S72 tot en met S77 in sleuf 5. Tussen de noord-zuid grachten S72 en S77 bevinden zich verschillende grote onregelmatig gevormde kuilen.

Figuur 44: Coupe op S78 in sleuf 5: een natuurlijk spoor.

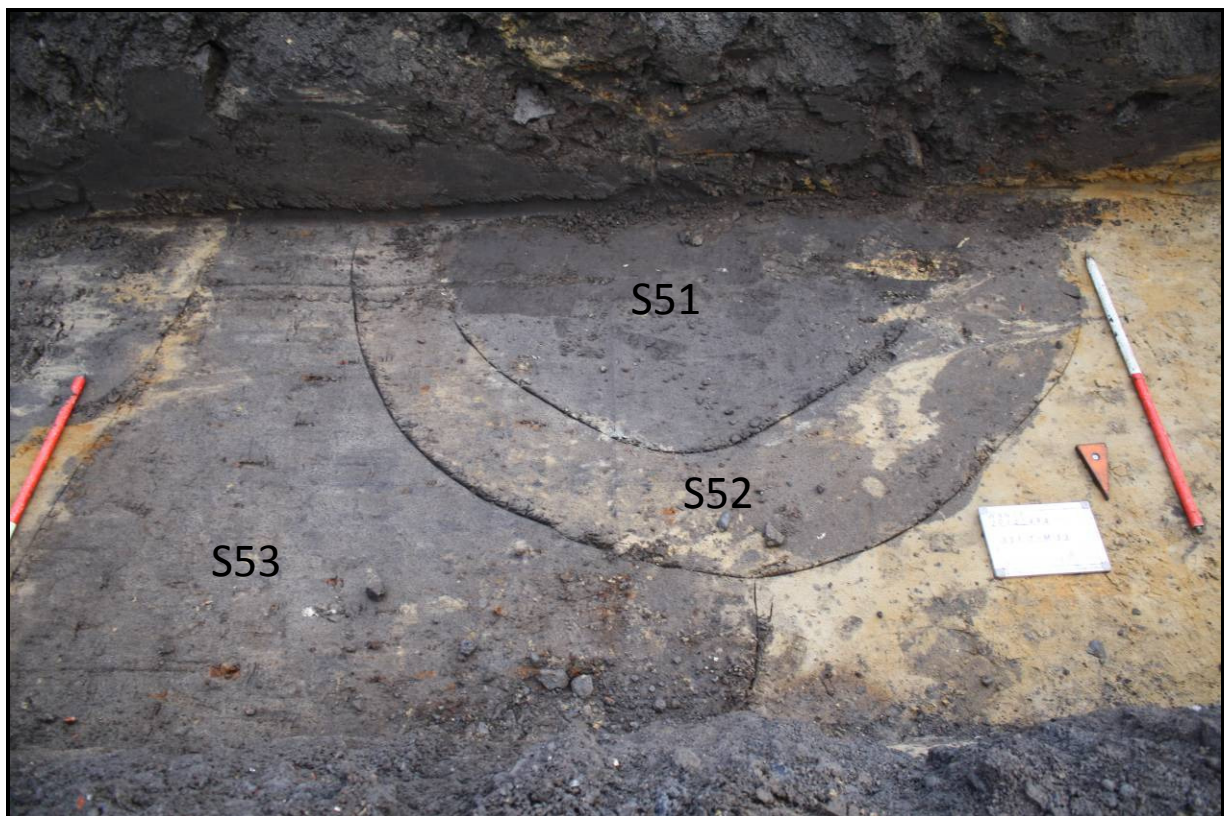

Figuur 45: S84 in sleuf 5: een recente verstoring.

6.2.6. Sleuf 6

Deze sleuf was slechts 13m lang. In het westelijke deel mocht niet gegraven worden, aangezien zich daar elektriciteitskabels van een laadpaal bevinden. Centraal in de sleuf was de TAW-hoogte +7,97m.

In het westen was een deel van een depressie of gracht te zien; deze ligt ongeveer op dezelfde lijn als S71 in sleuf 5. S49 en S50 kunnen gezien worden als 2 kleine verstoringen. S51/S52 betreft een vermoedelijke waterput die doorheen de noord-zuid gracht S53 werd gegraven. Deze gracht komt wellicht overeen met S72 in sleuf 5, sleuf 28 in sleuf 2 en 3 en S7 in sleuf 1. Om beter zicht te krijgen op deze mogelijke waterput werd kijkvenster 2 daar aangelegd. Tot slot zijn er op het oostelijke einde van sleuf 6 opnieuw enkele grote onregelmatige kuilen/verstoringen te zien. In S55 bevond zich redelijk wat baksteenpuin.

Figuur 46: Halfcirkelvormige spoor met homogene kern (S51) en heterogene rand (S52), gegraven doorheen de noord-zuid gracht S53.

Figuur 47: Zicht vanuit het westen op sleuf 6.

Figuur 48: Zicht vanuit het oosten op sleuf 6 met S54 en S55.

6.2.7. Kijkvenster 1

Dit kijkvenster was ongeveer 46m² groot en had een gemiddelde TAW-hoogte van +7,80m. Het werd aangelegd om beter zicht te krijgen op S44, het lichtgrijze vrij vage NNO-ZZW georiënteerde spoor in sleuf 3. Na het volledig blootleggen van dit spoor kan het als een natuurlijke verkleuring in de moederbodem gezien worden.

De noord-zuid gracht S28 werd ook meegenomen in dit kijkvenster en werd met de kraan gecoupeerd. Deze was onder de kiezellaag nog zo'n 1m diep. Tot slot werd ook de noord-zuid gracht S37 tussen sleuven 2 en 3 in zijn geheel blootgelegd.

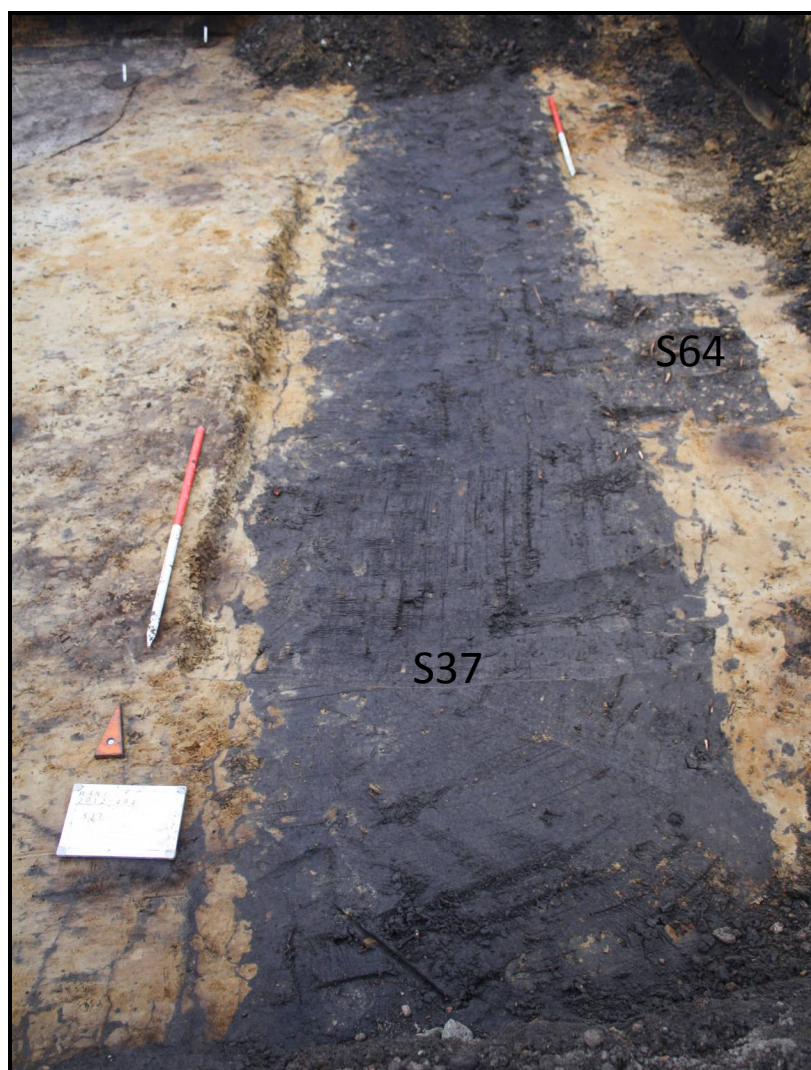
S60 en S63 kunnen als recente verstoringen gezien worden en S61 en S62 als natuurlijke sporen.

Figuur 49: Zicht vanuit het zuidoosten op kijkvenster 1.

Figuur 50: Coupe op S28 in kijkvenster 1.

Figuur 51: Zicht vanuit het zuiden op S37 en S64 in kijkvenster 1.

Figuur 52: S44 in zijn geheel blootgelegd in kijkvenster 1, het blijkt een natuurlijke verkleuring te zijn.

Figuur 53: Coupe op S61 in kijkvenster 1.

6.2.8. Kijkvenster 2

Dit kijkvenster is ongeveer 3m op 4m en heeft een TAW-hoogte van circa +7,90m. Dit kijkvenster werd gegraven om meer zekerheid te bekomen omtrent de aard en de datering van het halfcirkelvormige spoor S51-S52 in sleuf 6.

Met de uitbreiding van het kijkvenster werd duidelijk dat het spoor perfect cirkelvormig is en een binnenste kern van 1,5m heeft; de heterogene rand is zo'n 30 tot 40cm breed. Bij het opschaven van dit spoor werden twee steengoed scherfjes gevonden die meer zekerheid geven over de datering. Dit spoor is in elk geval doorheen de noord-zuid gracht S53 gegraven. Het gaat hier vermoedelijk om een waterput.

Opvallend in het kijkvenster waren ook de twee heel recente kuilen S84 en S85 ten zuiden van de vermoedelijke waterput. S86 kan gezien worden als een grote onregelmatige kuil gelijkaardig aan S54 en S55 in sleuf 6.

Figuur 54: Zicht op kijkvenster 2 met de vermoedelijke waterput S51-S52.

Figuur 55: Twee heel recente verstoringen in kijkvenster 2.

7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN

7.1. Keramiek

7.1.1. Volle middeleeuwen

Het oudste aardewerk dat op de site gevonden werd, kan mogelijk gedateerd worden in de volle middeleeuwen (10de -12de eeuw). Het gaat echter om slechts twee grijze wandscherven die wellicht als intrusief beschouwd kunnen worden; ze werden alletwee in grachten (S5 inventarisnummer 28 en S28 inventarisnummer 10) gevonden waarin voornamelijk jonger materiaal zat.

7.1.2. Postmiddeleeuwen (16de – 18de eeuw)

Het overgrote deel van de sporen en het aardewerk valt in deze periode te dateren. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om rood geglaazuurd aardewerk, steengoed, faience en één stukje majolica. Deze vondsten komen uit S57 (inventarisnummer 23), S5 (inventarisnummer 27), S74 (inventarisnummer 30) en S71a (inventarisnummer 42).

Een vondst uit S72 in sleuf 5 valt niet meteen met zekerheid te herkennen: gaat het hier om een handvat van een steelpan of een steel van een olielamp (inventarisnummer 32). Indien het om een steel van een olielamp gaat, kan deze mogelijk al in de 15de eeuw gedateerd worden. Vergelijkingsmateriaal daarvoor kon gevonden worden in het standaardwerk voor middeleeuws aardewerk van Koen de Groote.⁸

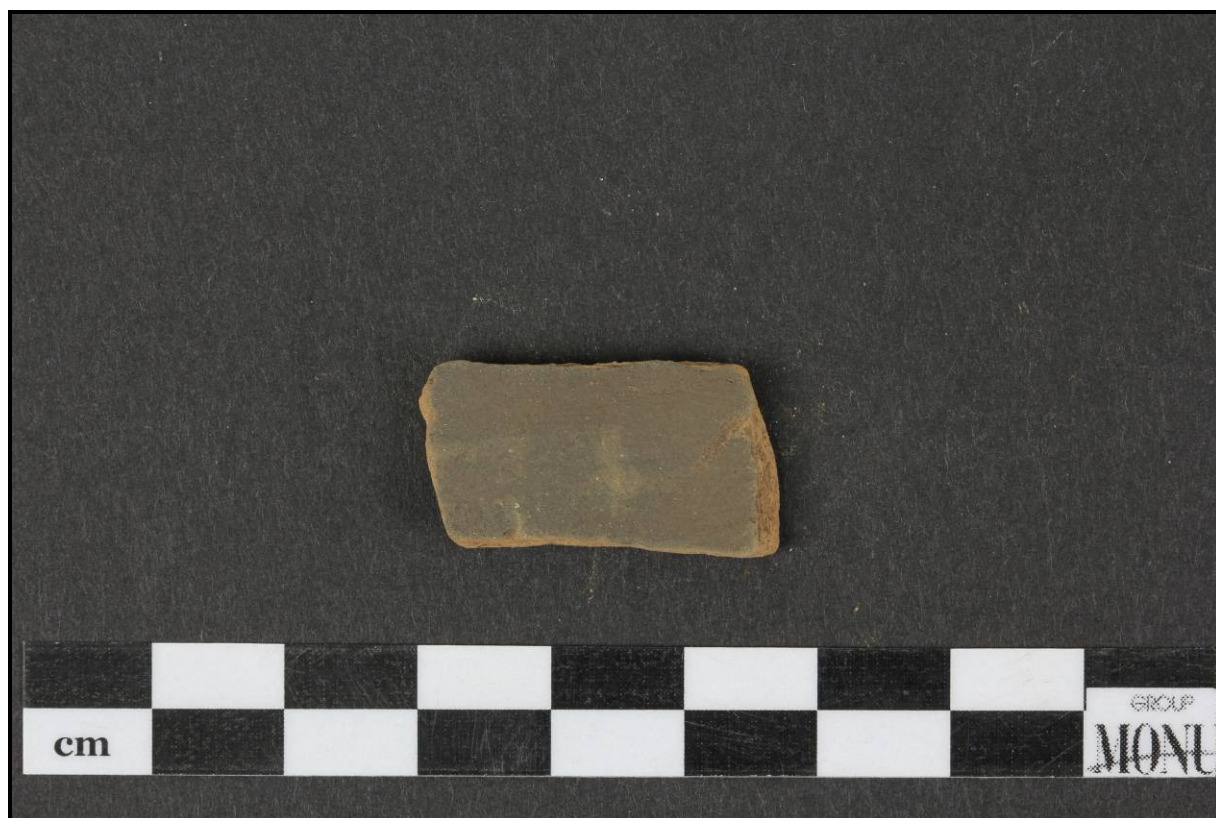
7.1.3. Recent (19de -20ste eeuw)

Verschillende verstorende kuilen bevatten recent aardewerk. In S6 in sleuf 1 werd redelijk wat industrieel wit aardewerk gevonden, met daarbij ook fragmenten van oranje- en bloempotten. In S84 in sleuf 5 werd één stukje beschilderd industrieel wit aardewerk gevonden.

⁸ De Groote Koen, 2008, pp. 243-244.

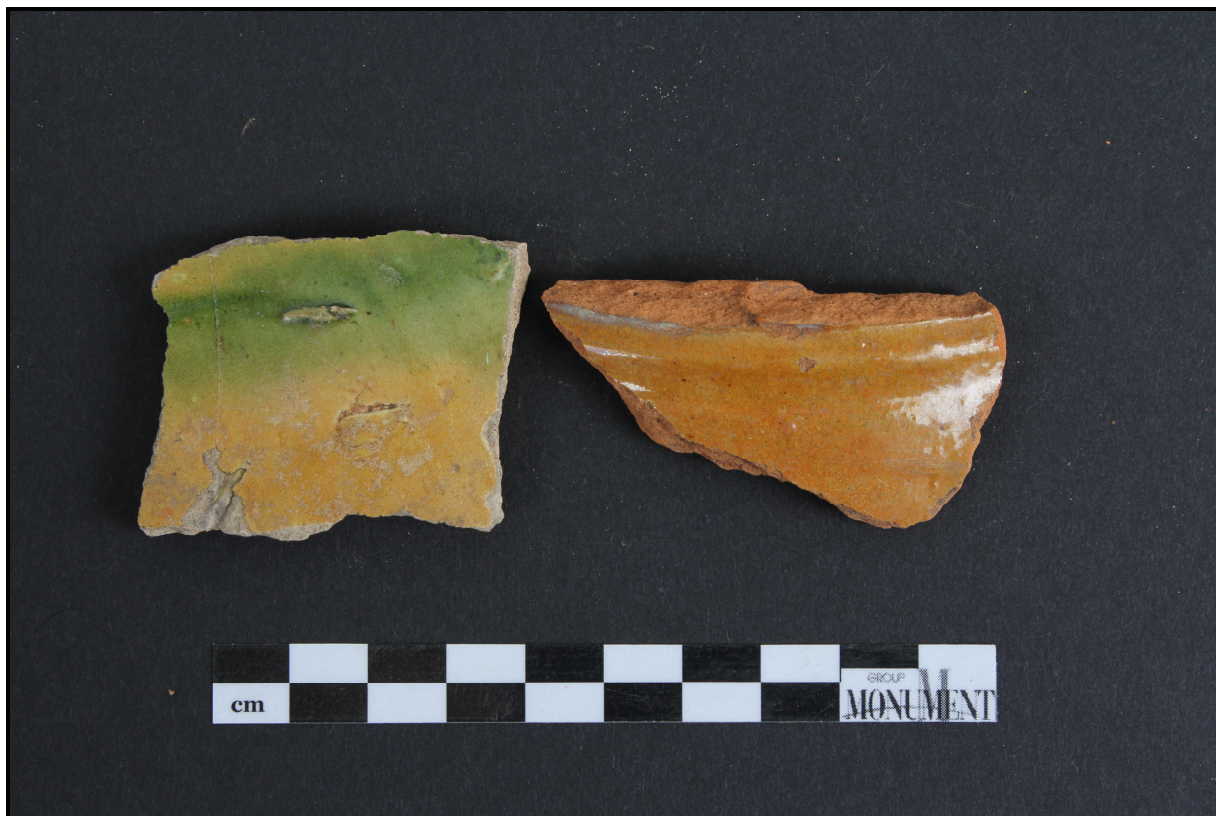
Figuur 56: Inventarisnummer 10, gevonden in S28.

Figuur 57: Inventarisnummer 28, gevonden in S5.

Figuur 58: Inventarisnummer 23: rood geglazuurd aardewerk en steengoed gevonden in S57 in sleuf 4.

Figuur 59: Inventarisnummer 27: aardewerk gevonden in S5 in sleuf 1.

Figuur 60: Inventarisnummer 30: faience en rood geglazuurd aardewerk gevonden in S74 in sleuf 5.

Figuur 61: Inventarisnummer 42: steengoed, majolica en rood geglazuurd aardewerk gevonden in S71a in sleuf 5.

Figuur 62: Inventarisnummer 32: steel van pan of van olielamp gevonden in S72, sleuf 5.

7.2. Metaal

Tijdens het metaaldetectieonderzoek werden redelijk wat metaalvondsten gedaan. De gevonden munten en het vingerhoedje geven een mooie datering voor de sporen waarin ze gevonden zijn.

In S15 in sleuf 1, de meest oostelijke noord-zuid gracht van de site, werd een koperen oord van Karel II gevonden (inventarisnummer 2); deze kan gedateerd worden tussen 1665 en 1700 (op basis van de typologie hoogstvermoedelijk te dateren rond 1690).

In sleuf 5 werden in de grote onregelmatige kuilen S73 (inventarisnummer 3) en S75 (inventarisnummer 4) twee muntjes gevonden. Het gaat in beide gevallen om een Korte van Karel V die rond circa 1540 gedateerd kunnen worden.

In sleuf 2, in S28, de middelste noord-zuid gracht van de site, werd een koperen vingerhoedje (inventarisnummer 1) gevonden dat gedateerd kan worden tussen 1500 en 1700.

Verder werd nog een kleine vingerring gevonden in S54 in sleuf 6 (inventarisnummer 5) en een grotere ring in S1 in sleuf 2 (inventarisnummer 6).

Tot slot werden er nog twee nagels (inventarisnummer 16, S52 en inventarisnummer 21, S36) gevonden en werden er op de dumpen naast de sleuven ook nog allerlei metaalvondsten gedaan (inventarisnummer 7).

Figuur 63: Inventarisnummer 2: munt uit S15, sleuf 1.

Figuur 64: Inventarisnummer 4: munt uit S75, sleuf 5.

Figuur 65: Inventarisnummer 4: munt uit S75, sleuf 5 (andere zijde).

Figuur 66: Inventarisnummer 1: vingerhoedje gevonden in S28, sleuf 2.

7.3. Glas

Deze materiaalsoort nam uiteindelijk het grootste deel van het vondstenmateriaal in. In S71 werden de fragmenten van minstens 17 groene flessen met een brede bolle buik gevonden. Deze bevonden zich allemaal in een kuil op de westelijke rand van S71. Ze hebben allemaal een gestempelde ijkband op de hals, net onder de glasdraad.

Het gaat hier vermoedelijk om 18de-eeuwse wijnflessen die vanaf dan op grote schaal geproduceerd werden. Uit 18de-eeuwse archeologische contexten van de voormalige Sint-Salavorsabdij van Ename werden heel wat gelijkaardige flessen gevonden. Het tinnen of loden ijkbandje diende als bewijs van de juiste ijking van de inhoudsmaat van de fles. Het ijkmerk bestaat uit de naam van een stad, een bijhorend herkenningsteken en de initialen van de stadsijker.⁹ De Enaamse exemplaren waren allen geijkt in Gent, net als die van Waarschoot.

Daarnaast werd nog redelijk wat recent glas gevonden in de recente verstoringen S6, S36 en S70.

⁹ De Groote Koen, 1996, Pottenkijker: de revolutie van de wijnfles, in: tijdschrift Ename 974, 3, december.

Figuur 67: Bijna volledig bewaarde 18de-eeuwse wijnfles, gevonden in S71 in sleuf 5.

Figuur 68: Detail van ijkbandje van één van de 18de-eeuwse wijnflessen, met daarop een leeuw te zien.

Figuur 69: Detail van een ijkbandje waarop de letters "GHENDT" te lezen vallen.

7.4. Bouwmateriaal

Van muur S2 werd één baksteenstaal genomen; deze rode baksteen met witte kalkmortel er omheen had een formaat van 19,0 x 10,0 x 5,5cm. Deze muur kan ten vroegste in de 18de, maar eerder in de 19de eeuw gedateerd worden. Eventueel is dit een restant van één van de twee gebouwen te zien op de Ferrariskaart uit 1777.

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

Op basis van het vondstenmateriaal dat tijdens het proefonderzoek gevonden werd, kan geconcludeerd worden dat het overgrote deel van de sporen tussen de 16de en de 18de eeuw gedateerd kan worden. Om de interpretatie van de site overzichtelijk naar voren te brengen wordt de site hier in twee delen verdeeld: het westelijke deel van de site, gekenmerkt door drie noord-zuid grachten, en het oostelijke deel ten oosten van deze drie noord-zuid grachten, waar ook minder sporen werden aangetroffen.

Wat op het overzichtsplan in het westelijke deel van de site direct opvalt zijn de drie noord-zuid georiënteerde grachten. Ten eerste is er in het uiterste westen van de site in sleuven 1 en 2 een 3m brede gracht te zien. In sleuf 3 wordt deze gracht echter plots dubbel zo breed; de reden hiervoor is bij zo'n proefsleuvenonderzoek moeilijk te achterhalen, maar kan mogelijk te maken hebben met de aanwezigheid van de brede depressie die in sleuf 4 te zien is. Centraal in dit westelijke deel van de site is een andere 1,5 m brede noord-zuid gracht te zien. Deze gracht wordt in sleuf 4 opgeslokt door de 12m brede depressie en loopt vervolgens in sleuf 5 in zijn oorspronkelijke vorm verder door. In het uiterste oosten van dit bredere stuk van het onderzoeksgebied loopt nog een derde noord-zuid gracht; deze is 1m breed en vrijwel volledig parallel met de middelste gracht.

Deze drie grachten kunnen op basis van hun vondsten allemaal tussen de 16de en de 18de eeuw gedateerd worden. De meest westelijke gracht kan mogelijk gezien worden als de westelijke perceelsgrens/gracht die zich gedurende de middeleeuwen ten oosten van de kerkhofmuur bevonden zal hebben. De vondst van een vingerhoedje dat gedateerd kan worden tussen 1500 en 1700 vormt een mooie dateringsmiddel voor de middelste gracht. De vondst van een munt uit de tweede helft van de 17de eeuw in de meest oostelijk van de drie grachten wijst op een datering in deze periode. De middelste en de oostelijke gracht kunnen mogelijk als toenmalige perceelsgrachten van woningen gelegen aan de huidige Stationstraat gezien worden. Op de Ferrariskaart uit 1777 zijn in deze zone trouwens enkele tuinpercelen te zien die mogelijk teruggaan op deze gevonden grachten. Ook op de Atlas der Buurtwegen uit 1840 zijn er in deze zone drie noord-zuid gerichte perceelsgrachten te herkennen.

In zowel de middelste als in de meest westelijke gracht werd echter ook één mogelijk volmiddeleeuws scherfje gevonden; dit kan wijzen op een oudere oorsprong van de gracht. Deze volmiddeleeuwse scherven zouden ouder kunnen zijn dan de eerste

gekende kerk van waarschoot. Toch kan op basis van twee – wellicht intrusieve – scherven niet gesteld worden dat er volmiddeleeuwse sporen op de site gevonden zijn.

Vervolgens wordt de centrale zone, ter hoogte van sleuven 4 en 5, in deze westelijke zone van naderbij bekeken. In sleuf 4 is er de brede depressie waarin de middelste gracht, en eventueel ook de westelijke perceelsgracht, uitmondt. De middelste gracht was hierin niet te herkennen. Het vondstenmateriaal dat in deze brede depressie gevonden werd, geeft opnieuw een datering tussen de 16de en de 18de eeuw aan.

In sleuf 5 is er sprake van een zone van verschillende grote onregelmatige kuilen naast elkaar. De noord-zuid grachten zijn in deze sleuf nog alle drie zichtbaar. Tussen de middelste en de westelijke gracht bevindt zich het spoor met daarin de kuil met de talrijke 18de-eeuwse bolvormige wijnflessen. De middelste gracht lijkt min of meer doorheen deze kuilen te zijn gegraven en is dus vermoedelijk jonger dan deze kuilen. In twee van deze kuilen werd trouwens een munt uit circa 1540 gevonden.

Deze centrale zone in het westelijke deel van de site lijkt dus vol te zitten met grote afvalkuilen waar ook de brede depressie mogelijk deel van uitmaakt. Dit zou kunnen wijzen op een vrij natte zone, waarvan er in Waarschoot wel meer waren, die gebruikt werd om afval te dumpen. Het kan zijn dat deze afvalkuilen in eerste instantie als zandwinningskuilen gebruikt werden.

In sleuf 6 loopt de middelste gracht verder door naar het noorden; deze gracht wordt doorsneden door een cirkelvormig spoor dat ongetwijfeld – gezien de kern en de rand - als een waterput gezien kan worden. De waterput is dus jonger dan de gracht waardoor hij niet ouder kan zijn dan het begin van de 18de eeuw. De twee steengoedscherfjes die erin werden aangetroffen bevestigen een mogelijke datering in de 18de eeuw. Ten oosten en ten westen van deze gracht met waterput erin zijn in sleuf 6 en kijkvenster 2 ook nog enkele grote onregelmatige kuilen te zien die op eenzelfde manier kunnen geïnterpreteerd worden als de kuilen in sleuf 5.

De talrijke kleine cirkelvormige sporen in het westelijke deel van het terrein werden aangeduid omdat het om potentiële paalsporen van houten woningen zou kunnen gaan. Na het couperen van enkele van deze sporen bleek het te gaan om restanten van natuurlijke (boom)wortelsporen; deze wortels lieten gaten na in de moederbodem waarna deze opgevuld raakten met de bovenliggende podzolgrond. Dit zou dan weer kunnen wijzen op een boomrijke zone waarvoor Waarschoot ook wel gekend is. Slechts twee kleinere kuilen kunnen als mogelijk menselijk aanzien worden.

Verschillende sporen bleken, gezien hun zeer scherpe aflijning, hun heterogene gevlekte vulling en de vondsten die erin zaten, recente verstoringen.

Eén van de voornaamste onderzoeksvragen was of er zich resten van inhumaties zouden bevinden in de westelijke zone van het onderzoeksgebied. Hiervan werden tijdens het onderzoek echter helemaal geen sporen van teruggevonden, waardoor kan geconcludeerd worden dat het kerkhof zich altijd buiten het onderzoeksgebied moet hebben bevonden. Dit bevestigt de bevindingen die voorafgaand bij een studie van het historische kaartmateriaal gedaan werden.

Tot slot is er ook nog de zone ten oosten van de drie noord-zuid grachten. In sleuf 1 en sleuf 4 is net ten oosten van de meest oostelijke van de drie grachten telkens een vrij grote cirkelvormige kuil te zien. Deze twee ronde kuilen bevinden zich op dezelfde lijn; het is mogelijk dat het hier ook om twee zandwinningskuilen gaat.

In sleuven 4 en 5 is er een dunne noord-zuid georiënteerde greppel te zien. De weinige andere sporen in het oosten van sleuven 4 en 5 betreffen ofwel vage natuurlijke verkleuringen ofwel recente verstoringen.

9. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

De oudste sporen in de proefsleuven gaan terug tot de 16de-18de eeuw. Uit het proefsleuvenonderzoek is duidelijk geworden dat vooral de zone ten noordoosten van het kerkhof als mogelijk zandwinningszone/afvalzone in gebruik was. Pas later werd gans de westelijke zone in ten minste drie noord-zuid gerichte percelen verdeeld.

Een vlakdekkend onderzoek zou hoogstens nóg meer zekerheid omtrent de aard en de datering van de sporen kunnen geven; het grondplan zou vervolledigd kunnen worden waardoor meer zicht verkregen worden omtrent de vermoedelijke zandwinningszone/afvalzone in het noordwestelijke deel van het terrein; daarnaast zou er tijdens een vervolgonderzoek ook een pak meer materiaal uit de 16de-18de eeuw verzameld kunnen worden. Tevens zouden de vermoedelijke waterput die in kijkvenster 2 werd blootgelegd en het bakstenen gebouw dat in sleuf 1 werd gevonden verder onderzocht kunnen worden. Beide structuren zijn wellicht echter niet ouder dan de 18-19de eeuw.

Dit alles zou vermoedelijk geen nieuwe belangrijke informatie over het verleden of het ontstaan van Waarschoot geven. Slechts twee scherfjes, gevonden in twee perceelsgrachten, verwijzen naar de oudere oorsprong van Waarschoot. Dit is echter te weinig om aan te nemen dat er zich op de site sporen uit deze oude periode bevinden.

Naast de verschillende als natuurlijke bestempelde kuiltjes die werden aangetroffen, waren er ook nog tal van recente verstoringen op het terrein aanwezig.

Tot slot dient er bij een aanbeveling voor een eventueel vervolgonderzoek rekening worden gehouden met de verstoringsdiepte (ca. 80cm?) die nodig is voor de aanleg van de parking. Gezien de ophoging van circa 30 tot 40cm zou een uitgravingsdiepte van 80cm een groot deel van de sporen in het westelijke deel kunnen vrijwaren van verstoring.

Samenvattend kan gesteld worden dat gezien de aard en datering van de sporen, de vele recente verstoringen en de eerder beperkte verstoringsdiepte geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen.

10. SYNTHESE

In het kader van de aanleg van een nieuwe parking ten westen van de Nieuwstraat te Waarschoot (provincie Oost-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 17 en 18 december 2012 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de gemeente Waarschoot. Aangezien de aanleg van de parking gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde de Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven, teneinde te vermijden dat waardevol archeologisch onderzoek ongedocumenteerd verloren zou gaan. De locatie in het historische middeleeuwse centrum van Waarschoot, vlakbij de kerk, schept immers een hoge archeologische verwachting. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed. Op het terrein werden 6 proefsleuven aangelegd.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden redelijk wat sporen ontdekt. De oudste sporen kunnen tussen de 16de en de 18de eeuw gedateerd worden. Het gaat hierbij om drie vermoedelijke perceelsgrachten en verschillende afvalkuilen, die mogelijk voordien als zandwinningskuilen kunnen geïnterpreteerd worden. Deze sporen zijn niet van dien aard dat ze in bij een vervolgonderzoek meer informatie zouden verschaffen omtrent de ontstaansgeschiedenis van Waarschoot. De zone direct ten oosten van het kerkhof zal vanaf de 16de eeuw in gebruik zijn geweest als zandwinningszone/afvalzone, waarna deze in de loop van de 17de-18de eeuw via drie noord-zuid grachten in drie percelen werd verdeeld. Er werden vele kleine cirkelvormige kuiltjes aangetroffen, deze kunnen vrijwel allemaal als natuurlijke boomwortelsporen gezien worden die opgevuld raakten met de donkere humusrijke podzolgrond. Tussen de moederbodem en deze podzolgrond was op sommige plaatsen een sterke ijzerroervorming op te merken.

Sporen van inhumaties werden tijdens het proefsleuvenonderzoek nergens waargenomen. Hieruit kan worden besloten dat het kerkhof van de Sint-Ghislenuskerk zich buiten het onderzoeksgebied bevindt.

Gezien de aard en vrij jonge datering van de sporen, de vele recente verstoringen en de eerder beperkte verstoringsdiepte wordt geen vlakdekkend vervolgonderzoek aanbevolen. Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

11. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- Acke B, 2006, Waarschoot. Sint-Ghislenuskerk: eindverslag van het archeologisch en bouwhistorisch onderzoek, in: Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen, pp. 186-191.
- De Groote K. 2008, Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw), Relicta Monografieën 1. Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek in Vlaanderen, Brussel.
- De Groote Koen, 1996, Pottenkijker: de revolutie van de wijnfles, in: Ename 974, 3, december 1996.

- **Onuitgegeven bronnen**

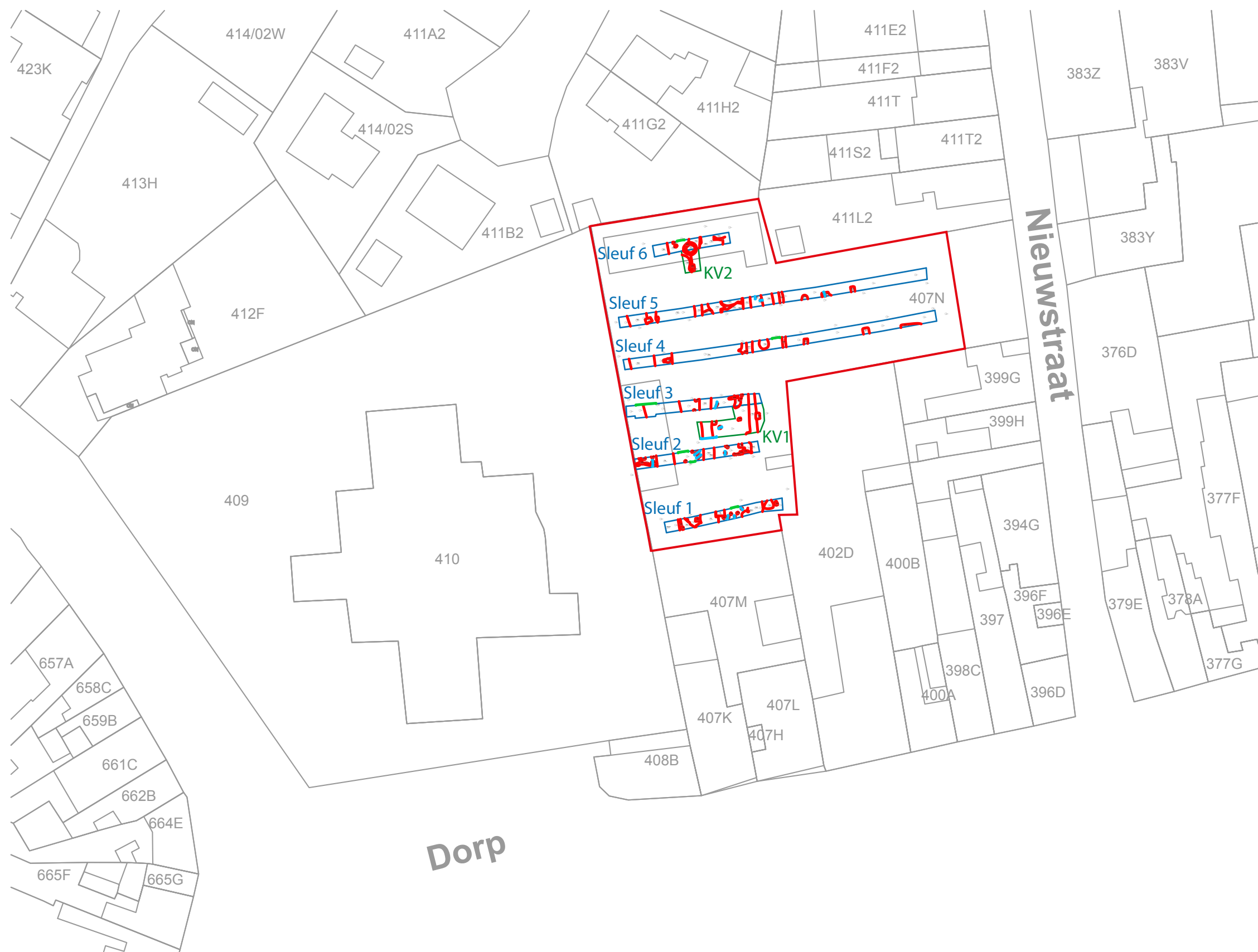
- Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Waarschoot, Parking Centrum.

- **Internetbronnen**

- GRS-Waarschoot-Tekst-def%20versie.pdf
- <http://cai.erfgoed.net>
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/ikonos/#>
- <http://maps.google.be/maps>
- <http://www.ngi.be/>
- <http://www.gisoost.be>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21327>

12. BIJLAGEN

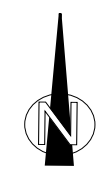
- Situeringsplan
- Overzichtsplan
- Profielen

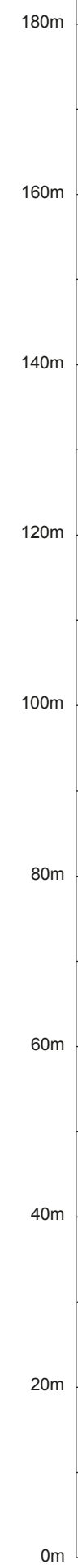
Archeologisch vooronderzoek Waarschoot - Nieuwstraat 2012

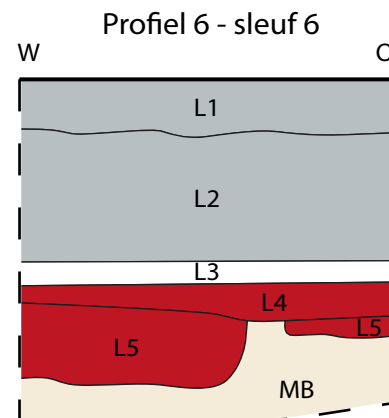
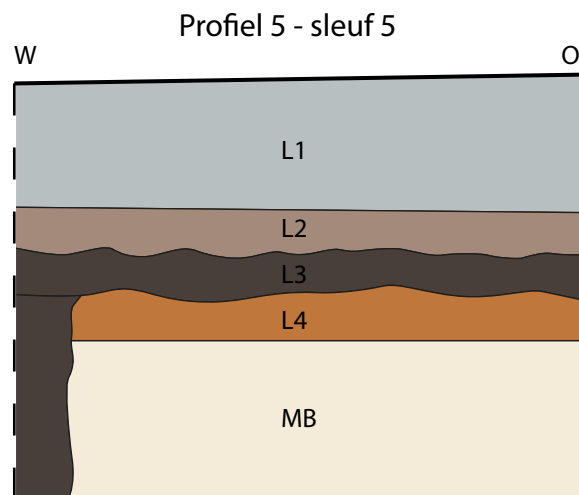
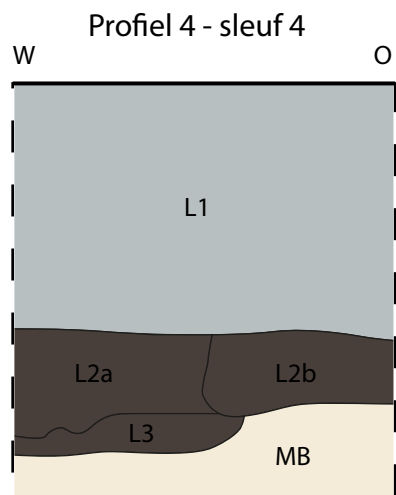
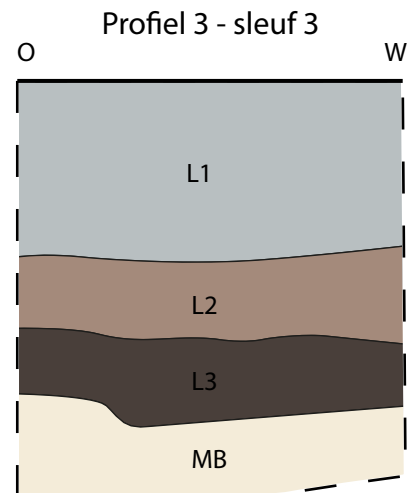
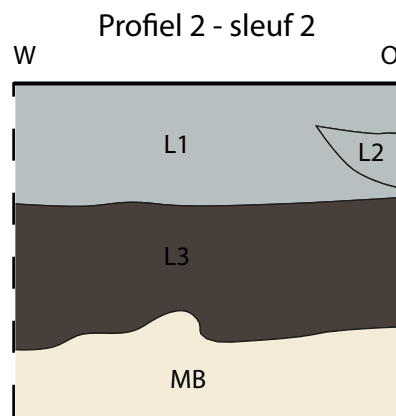
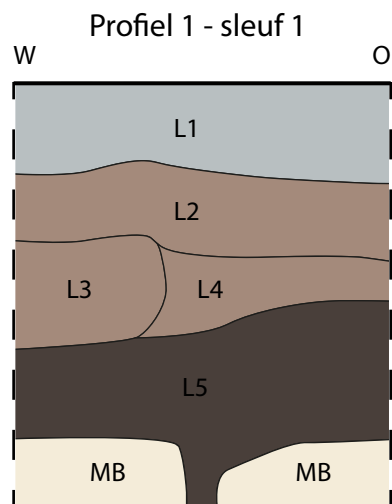
Situeringsplan

- Onderzoeksgebied
- Sleuven
- Kijkvensters

Verg.nr. 2012/499

Archeologisch vooronderzoek Waarschoot - Nieuwstraat 2012

Profielen

- Recente ophoging/
nivellering parking
- Restanten van ploeglaag
- Donkere bruingrijze podzol
- IJzeroer
- Recente beige zandfundering
- Recente kuilen/verstoringen
- Zandige moederbodem

Verg.nr. 2012/499

GROUP
MONUMENT

3m

2m

1m

0m